

Erfgoedkoepel Hoeksche Waard

College van Burgemeester & Wethouders Gemeente Binnenmaas
Sportlaan 22
3299 XG Maasdam

Zuid-Beijerland, 18 juli 2011

Geacht college,

Betr.: Bezwaarschrift tegen sloopvergunning 't Hooft van Benthuizen

U maakte via het gemeentenieuws Binnenmaas in Het Kompas van 8 juli jl. bekend, dat op 29 juni 2011 een aanvraag voor een omgevingsvergunning is ingediend tot het slopen van het gemaal 't Hooft van Benthuizen, Molendijk 1 in Puttershoek.

In onze brief van 22 oktober 2009 verzocht de achterban van de Erfgoedkoepel Hoeksche Waard de gemeenteraad dringend om de mogelijkheden voor behoud, passende herbestemming en herinrichting van ondermeer dit gemaalgebouw te onderzoeken. Het is ons bekend dat de Gemeente Binnenmaas op basis van een deskundige redengevende omschrijving van St. Dorp, Stad & Land aan de procedure tot aanwijzing van gemeentelijk monument is begonnen. Door de aanvraag voor een sloopvergunning moeten wij concluderen dat eigenaar NCB Projectrealisatie BV te Harderwijk niet tot behoud en herbestemming van dit zowel in nationaal opzicht als voor het Nationaal Landschap Hoeksche Waard buitengewoon waardevolle historische pand bereid is. Wij betreuren dit zeer en wij maken op basis van de motivering op pagina 3 en 4 van deze brief ernstig bezwaar tegen eventuele sloop van dit gemaalgebouw.

Wij verzoeken u dan ook de sloopvergunning niet te verlenen en het gemaalgebouw met spoed tot gemeentelijk monument te verklaren.

Voorts adviseren wij u om in elk geval een bouwhistorische opname te laten maken, opdat van tevoren gedocumenteerd is wat onverhoopt verloren zou kunnen gaan. Bovendien raden wij u aan tijdig voordat het gemaalgebouw ontruimd moet worden, contact op te nemen met de Nederlandse Gemalen Stichting teneinde de resterende pompen in het gebouw te laten beoordelen en indien mogelijk voor hergebruik elders te bestemmen.

Hoogachtend,

Erfgoedkoepel Hoeksche Waard

Willy Spaan

Jeroen Ras

Mede namens:

Bomenstichting Fraxinus Excelsior	Arie Pieters
Gilde van Vrijwillige Molenaars	George Middendorp
Historische Vereniging Oud-Beijerland	Pieter Jan In't Veld
Molenaar korenmolen De Lelie Puttershoek	Vincent van Dinter
Oudheidkundige Vereniging Het Land van Strijen	Arie Voordendag
Stichting Landelijk Erfgoed Hoeksche Waard	Marga Leusink
Stichting Molen Landzigt 1857 Zuid-Beijerland	Jan Eeland
Stichting Molencomplex Goidschalxoort	Peter van Leeuwen
Stichting Molens Binnenmaas	Hans Wybenga
Stichting Museum Het Oude Raadhuis Oud-Beijerland	Els van Gemeren
Stichting Oud-Puttershoek	Jan Groeneveld
Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard	Lex Westerman
St. Vriendenkring Streekmuseum Hoeksche Waard	Gert Schilperoort

c.c.: Leden Gemeenteraad Binnenmaas
 Intergemeentelijke Commissie Cultureel Erfgoed
 Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard Klaaswaal
 Nederlandse Gemalen Stichting
 Vereniging Bond Heemschut Amsterdam – Leiden
 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Amersfoort
 Bestuur Vereniging Hoeksche Waards Landschap
 Bestuur Streekcommissie Hoeksche Waard
 Directie HW Wonen Oud-Beijerland
 Directie Stichting VVV Regio Zuid-Holland Zuid
 Vrienden van 't Hooft van Benthuizen
 Pers en media

Contactadres:

Mw. W.M. Spaan
 Erfgoedkoepel Hoeksche Waard
 Dorpsstraat 111
 3284 AD Zuid-Beijerland
 tel. 0186 – 661244

1. Geschiedenis en functie van 't Hooft van Benthuisen

Het voormalige stoom- en later elektrische gemaal 't Hooft van Benthuisen uit 1870 aan de Molendijk in Puttershoek was een dubbel gemaal met dienstwoning. Het bijzondere gemaal, met watergangen voor en achter het gebouw, diende zowel voor ontwatering van de polders als voor het op peil houden van de Binnenmaas. Het gemaal is genoemd naar de initiatiefnemer en toenmalige dijkgraaf van de polder het Nieuweland van Puttershoek. In overleg met naburige polderbesturen en waterschappen werd in 1870 voor twee gemalen in één gebouw gekozen, die de problemen met het waterbeheer in meerdere polders tegelijk moesten oplossen. Het gemaal was een boezemgemaal voor de polders Mijnsheerenland van Moerkerken, het Oudeland van Puttershoek en Maasdam, de Sint Anthoniepolder en het Munnikenland. Door het beëindigen van de natuurlijke lozing via de Puttershoekse haven op de zoete getijdenrivier de Oude Maas en de boezembemaling door het nieuwe gemaal ontstond een tweetraps-bemaling van het centrum van de Hoeksche Waard. Voor de polders Nieuw-Bonaventura, de Mijlpolder en het Nieuweland van Puttershoek was het een 'gewoon' poldergemaal en werd het water in één trap opgezet. De ontwerper was civiel ingenieur J. Paul en de bouwkosten bedroegen ruim f 109,000,--. Het gemaal is sinds 1989 niet meer in gebruik. Het gemaalgebouw heeft tot 1997 de functie van poldermuseum gehad. In het oostelijke bouwdeel bevinden zich nog enkele gietijzeren pompen.¹

2. Situering en cultuurhistorische context van de locatie

Het gemaal is gelegen in het ensemble van het historische dijkdorp rond sluizen tussen de polders van verschillende generaties: het Oudeland van Puttershoek en Maasdam (1439), Nieuw-Bonaventura (1593) en het Nieuweland van Puttershoek (1617). De oude sluizen in de Molendijk tegenover het Lorregat stammen uit 1638 en 1722. Het Schouteneinde was al in de 17de eeuw dicht bebouwd met karakteristieke dijkhuizen en dijkboerderijen, inclusief de legendarische herberg De Posthoorn (1629). De historische situatie en ontwikkeling zijn – ook in de dijkenstructuur – nog steeds duidelijk herkenbaar aanwezig. Ondanks het feit dat grote delen van de oude dorpskern in de periode 1962 tot 1966 zijn vernietigd als gevolg van de uitvoering van een Puttershoekse 'Deltaplan'. Hierdoor kent de huidige, nog bewaard gebleven, oude infrastructuur en historische bebouwing in Puttershoek een hoge zeldzaamheidswaarde. In de nabijheid bevindt zich op de dijk een korenmolen. De Lelie is een ronde stenen grondzeiler uit 1836 in beheer van de Stichting Molens Binnenmaas. Om het Hoeksche Waardse molenbezit en de landschappelijke waarde ervan voor de toekomst veilig te stellen, is het nodig daarmee in het ruimtelijke ordeningsbeleid bewust rekening te houden. De richtlijnen voor molenbeschermingszones dienen te worden gehandhaafd.² Dit geldt ook voor de omgevingskwaliteit van (rijks)monumenten.³ Nieuwbouw op de plaats van het gemaal zou de biotoop van De Lelie op grotere schaal schaden. Een overschrijding van de huidige gebouwencontour is ongewenst en ook niet toegestaan. De natuur- en cultuurhistorische waarden van de locatie worden verhoogd door het voltooide kreek- en natuurherstelproject Argusvlinder, onderdeel van de

¹ Mondelinge informatie van de heer Leendert Buitendijk, vroegere gemaalbewoner en -beheerder, thans werkzaam bij Waterschap Hollandse Delta en woonachtig in 's-Gravendeel.

² Bescherming van de molenbiotoop is geregeld in: Nota *Regels voor ruimte* van de Provincie Zuid-Holland (6.2-B); Nota *Cultuurhistorisch beleid gemeente Binnenmaas 2009-2012* (IV.2); *Ruimtelijk Plan Hoeksche Waard* (Structuurvisie Nationaal Landschap Hoeksche Waard, CHW 2009).

³ MoMo *Modernisering Monumentenwet*, Ministerie OCW 2009-2010.

provinciale ecologische hoofdstructuur met waterbergings- en recreatieve functies. Evenals het naastgelegen particuliere landgoed De Eeckelaer met centrale villa in antroposofische bouwstijl, omringd door 12 ha nieuw landschapspark met waterpartijen, bosjes, wilde bloemenweide, inclusief een wijngaard en siertuinen. In het gebied Argusvlinder is veel gemeenschapsgeld geïnvesteerd.

3. Kenmerken van het gemaalgebouw

Het gebouw bestaat uit drie eenlaagse bouwvolumes onder afzonderlijke zadeldaken. De bouwvolumes zijn van ongelijke grootte: het centrale deel is het grootst en steekt uit naar de Molendijk. De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen en hebben een gepleisterd plint. Gevelgeleding door middel van gepleisterde spaarvelden, blindvensters, pilasters en profiellijsten. De vensters zijn verschillend van omvang. In het centrale deel zijn de ramen in de voorgevel op de begane grond vergroot. Enkele oorspronkelijke vensters met getoogde bovenzijde en diagonale roeden. In de voorgevel zijn tweeruits schuiframen in samengestelde kozijnen gezet. De openslaande ramen bezitten horizontale roeden. Een groot aantal vensters is dichtgetimmerd. De zadeldaken zijn gedekt met gesmoorde Hollandse pannen en afgewerkt met houten daklijsten en windveren met snijwerk en makelaars. De erfafscheiding wordt gevormd door een bakstenen muur met lisenen.⁴ De symmetrie van silhouet en gevelindeling verlenen het beeldbepalende monumentale gebouw een neoklassieke uitstraling.

4. Motivering

Het bijzondere gemaal is niet alleen een voorbeeld van 'het Hollandse poldermodel' en een illustratie van de streekeigen cultuurhistorie, maar behoort ook tot het nationale industriële en waterstaatkundige erfgoed. 't Hooft van Benthuisen wordt door de Nederlandse Gemalen Stichting gerekend tot de belangrijkste historische gemalen van Nederland.⁵ Ook de bond Heemschut heeft eerder voor behoud en herstel van het gemaal gepleit.⁶

Het gemaalgebouw heeft architectuurhistorische waarde en is bepalend voor de ruimtelijke beeldkwaliteit van deze cultuurhistorisch waardevolle locatie, die in de wijde omgeving zichtbaar is. De cultuurhistorische en de belevingswaarden van 't Hooft van Benthuisen overschrijden het lokale belang en raken het gehele Nationaal Landschap Hoeksche Waard.

⁴ Ontleend aan *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800–1945 Monumenten Inventarisatie Project MIP Binnenmaas*, 's-Gravenhage 1995, zh-zz-171-33

⁵ Naast beroemde gemalen als De Cruquius is 't Hooft van Benthuisen opgenomen in haar uitgave *Eenendertig Historische Gemalen in Nederland* (1996).

⁶ In een brief aan het college van B&W Binnenmaas d.d. 16.11.08 op basis van een inventarisatierapport d.d. 25.7.08 uitgebracht door Ir. E. de Iongh, technisch adviseur van de Bond Heemschut.